

Chiromantie

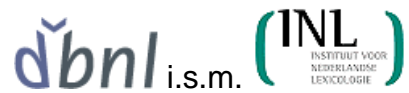
editie N. de Pauw

bron

Chiromantie. In: Instituut voor Nederlandse Lexicologie (samenstelling en redactie), *Cd-rom Middelnederlands*. Sdu Uitgevers/Standaard Uitgeverij, Den Haag/Antwerpen 1998.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_cyr001chir01_01/colofon.php

© 2012 dbnl

Cyromanchie van den Pape van den Hamme

God, die oyt was ende nie begonste,
Heeft Cyromanchia, eene conste
Allen creaturen die leven
In die hant te siene ghegheven
5 An die linien, diet besceeden
Hoe datti den tijt sal leeden,
Weder te ghelucke van goede
Of in rauwen der armoeden,
Tusschen beeden in wiltheden
10 Loepen, jaghen of houden steden,
Met ghelucke groet in sonden
Of in huwelike te sine ghebonden
In water sterven of upt lant
Dit toecht die tafel van der hant;
15 Want elken mensche, bi Gods consente,
Hebben gheset die helemente,

- Hoe hi dus leeden sal sijn leve
 Als hiervoren staet bescreven
 Sinen tijt, ende hoe hoec mede;
 20 Maer mids goeder lieder bede
 So mach gracie van boven
 Nature wel haer recht roven,
 Want God es altoes ten naesten.
 Oec mach men wel die doot verhaesten
 25 Alsoe dickent ghevalt van hem somen;
 Maer als die tijt es al vulcomen
 Dat nature wijst te ghesciene,
 Alle medicine of surgiene
 Die noit hoerden die Scrijfture,
 30 En daden niet een alf ure
 Daerboven leven, het en dede
 Gracie van Gods moghenthede.
 Dits in die hant gheteekent tsiene,
 Also filosofhen ende astromiene
 35 Bescreven hebben ende ict las
 Van Galiene ende Pytagoras,
 Diet prouven in hare argumenten,
 Hoe elc van den viere elementen
 Heeft ontfaen in sine figure
 40 Sijn wesen, complexie ende nature;
 Ende die planeten, diet oec mede
 Mids der naturen hemelichede
 Bin der secreten moederbant
 Daer doen formeren in die hant
 45 Nature ende wesen altemale.
 Omdat die latijnsche tale
 Niet en verstaen alle die lieden,
 So willicet hu in dietsche bedieden,
 Ende newer hoec toeslaen een wort
 50 Anders dan ten rime behoert;

Sallic tlatijn hier exponere
 Datter die goede an moghen leeren,
 Want hets ghenoughelic ende bequame;
 Nu so beghinnic in Marien name.

- 55 **D**ese meesters van filosofhien
 Diet consenteren ende lien
 Dat van den elementen comt,
 Galien, die hier staat vernooimt,
 Ende Pytatoras, die begonste,
 60 In vieren deelen eerst die conste
 Ende nomen se in die latijnsche tale,
 Viere hoeftlinien principale,
 Die aldus sijn te verstane
 Linea vite ende mediane,
 65 Ende linea tabulis daerbi,
 Die vierde basis trianguli.

- Linea vite, dats latijn,
 Tietsche mach linie slevens sijn,
 Also doe ic se hu te verstane;
 70 Middelste, dats die mediane;
 Line tabulis in latine,
 Dats in dietsche tafelline;
 Basis, na die dietsche tale,
 Ne can ic niet ghedietsschen wale,
 75 Maer stiper so sal icken nomen,
 In canner naerder niet ghecomen,
 Die dwers duer die drie gaet,
 Sodat hi se alle dorslaet;
 Triangel, dats een driehouc.
 80 Nu merct die hant, ende souct,
 Ende verstant hoec wel den sin;
 Ter eerster doe ic in mijn beghin.

- Linea vite, dats linie tslevens
 Ende loep den dume nevens,
 85 Upwaert ten aerne, dat verstant.
 Loept soe tlat al hute van der hant,
 Dat beteekent, sonder blijf,
 Vorsiene doot ende langhe lijf
 Deelt soe klare boven in tveen,
 90 Dats onwille in lanc so mee;
 Eist dat soe haer in tveen baert
 Ende tstic ten aerne waert
 Breeder es in sinen ghanghe,
 Dats bedruete herte langhe;
 95 Eist tander breeder hoec, ende comt
 Recht uter linien vornoomt,
 Toecommende bliscap dat bediet;
 Ende eist dat men se dorslegghen siet,
 Crom als die stert van eere drake,
 100 Dats teekin dat therte wrake
 Gherne name van dat hem treghet;
 Ende eist dat soe een cruse dregghet
 Ende tstic van selven es meerre al,
 Dat beteekent zwaren val;
 105 Deelt soe in vieren ofte mee,
 Dats groete ziecheit ende zwaren wee;
 Ende als soe meer dan dorslaet
 Met linien als haerkine, dat verstaet,
 Soet meer naect ten tide;
 110 Ende eist dat an elke side
 Loepen linien, die niet ne comen
 An linien slevens, die wi nomen,
 Die breet, cort sijn ende roet,
 Dats groten, zwaren wederstoet
 115 Dat metti achterwaert sal ghaen,
 Maer niet langhe en maecht staen;

- Ende eist dat soe haer wend
 In twee ofte in drie ant hende,
 Dat bediet hoec seker mede
 120 Van toecommenden langhen rede.
 Een stic beneden ten kanten waert,
 Verghichtichede dat openbaert;
 An dander side eist, sonder scamp,
 Groet onwille of anderen ramp.
 125 Tachede als een struve mede
 Bediet toecommende weedom in die lede;
 Recht als een gaffelle ant hende,
 Dats buten maghen in ellenden
 Noch te wonene na desen;
 130 Ende dit moet algader wesen
 Binnen verscheeden, dat verstant,
 Ten hende, tusschen arme ende hant.
 So buuch den dume, verstant mijn meenen,
 An den vingre naest den cleenen,
 135 Ende onder den dume dan besie
 Ene smale linie, die
 Heeten wi suster linie slevens.
 Eist dat soe haer gaet nevens,
 Dat beteekent sonderlinghe
 140 Te sine in groter dolinghe
 Van sinne; ende, faelgiert soe mede,
 So wille nature houden stede;
 Ende, linghet soe ende wert wide,
 So naket zeere dan de tide.
 145 Es linie slevens, die hoeftvrauwe,
 Bleec, nauwe, diepe, dat scauwe,
 Dats coude complexie al bloet;
 Wijt, ondiep ende roet,
 Dats begherte groet van wiven.
 150 Dit moet ic hier laten bliven;

Ic sal hier namaels wederkeere
 Ende bet die redenen declareren
 Als ic van den triangle spreken,
 Al es dat ic hier cort afbreke.

- 155 **D**ie ander die heet mediane
 Ende beghint dweers te ghane
 In midden der palmen van der hant.
 Loept soe al hute den nedren cant,
 Soe moeti, wien leet of lief,
- 160 **B**i naturen sijn een dief;
 Eist dat soe bi den hende dorslaet
 Met eere linien, ende dorgaet
 Ende dan een cruce maect profect,
 Of twee of meer, daerup mect,
- 165 **T**en hende deelende als eene vane,
 Daer es haerthede bi te verstane;
 Sciere ontset ende cort vergheten,
 Gherne drincken si wel ende eten,
 Ende van herten altoes blide
- 170 **N**iet rike, maer rechte wech ter lide;
 Spruter hute een telch cleene
 Ende dan dweers comt noch eene
 Die se beede dorslaet, min noch mee,
 So bedieden die crucen twee
- 175 **T**oecommende wonden gruet
 In avontueren van der doot;
 Gaet dese upwaert, ende wende
 Haer weder int cruce ant hende,
 Ende die stert ten cante keere,
- 180 **S**o eist tbediet te vaster meere.
 Hier namaels suldi den sin
 Bet verstaen, ic achts te min,
 Ende volghe, omme die minder pine,

- Der ordinanchie van den latine
 185 **D**ie tafellinie, min no meer,
 Loept dwers, alse dander twee,
 Vor die vingere an den cant
 Van der palmen in die hant
 Toten cante huteghaende.
- 190 Blevē soe onderweghe staende
 Onderhavich, dat hoec bediet
 Lasers te sine, ende anders niet;
 Wijt, basehudich mede,
 Dat vul loghene ende loeshede.
- 195 Haere dorslaen sal ic hu verspellen
 Als ic van den triangle sal tellen.
 An haren huutganc so nem goem:
 Es soe daer tackede als een boem,
 Soere meer sijn, merc ende leere;
- 200 So hi scamellede heeft meere
 Alsser splenterkine huteganghen,
 Die tackede lanx der linien hanghende,
 Dat beteekent daer hoec mede
 Langhe, groete keytivichede.
- 205 Nu, so hebbic hu gheseit die drie,
 Basis trianguli, dat besie,
 Comt van den eersten vingre ghaende
 Of van den andren, ende dorslaende
 Dese drie, die ic hebbe vernoomt.
- 210 Als soe van index comt,
 Dats veechede bi vulghaenre tijt;
 Als hi den middelsten oec lijt,
 Dats met ghedreeghe langhe leven.
 Nu merct wel up die hant ghescreven
- 215 Hoe die mediane dorslaet

- Ende vort an linie slevens gaet
 So hebdi daeran twee houke:
 Ter uppersten cante ter hant besouke
 Vor den dume recht daer staende,
 220 Van danen comt linie slevens ghaende,
 Ende mediane hoec mede deran,
 Dits die derde houc, merct dan,
 Daer wi eerst an sullen leeren,
 Want men moet ten hoofde keeren
 225 Altoes emmer vor den stert.
 Die houc, die vor den dume baert
 Van linie slevens ende mediane,
 Es hi scarp, dats te verstane,
 Ende comt al boven an den cant
 230 Als eene leedere, dat verstant,
 Of als eene neghen sticke
 Met cleenen cruuskine, daerup micke,
 Dats swaren hende noch an te gane
 Van onversiene dootslane.
 235 Als mediane in twee ofte mee
 An hare verghadert, dats ghevee;
 Als uten houke hoec ghaende scinen
 Haerkine als van cleenen linien,
 Besiden ten dume waert ghedreghen,'
 240 Indien dat si niet sijn dorsleghen,
 So eist vangnesse zwaer;
 Ende eist dat si dorslaen oec daer,
 So eist leden, dat soutu leeren.
 Ende alser rechte vort keeren
 245 Uten houke twee of drie
 Linie, dat merc ende besie;
 Eist al boven up den cant,
 Dat sijn al wonden in die hant;
 Also menich als er dan scinen

- 250 Ende dorslaen ofte dwinen,
 So eist leden oec wel besouc;
 Maecsi neder verre den ouc,
 Ende si niewer comen te oepen
 Ende dan also daer tusschen loepen
- 255 Kertelde, dats onghestade
 Meer te goede dan te quade.
 Vergadert scaerp ende neder den staert
 Kertelde spruutkine upwaert,
 Dats gheluc jeghen die doot.
- 260 Een scilt besiden, cleene of groet,
 Met eenen hake, bediet oec mede
 Groete luxuriusichede.
 Vort, so merct wel ende besouct,
 Vintstu pointkine in den houc
- 265 Recht als sproetkine, bleec of roet,
 Dats tmenisoen vor die doot.
 Alsi staen neder ende vortghanghen
 Bi den middel triangel,
 Dat es vreesse te hebbene also
- 270 Dank van den evelen caduco;
 Sijn si groene, som eist ducht,
 Langhe quale of grote sucht.
 Noch verstant wel, oft so comt
 Dat huten scerpen houke vernoomt
- 275 Ten aerme waert, in deser gare
 Bina oft een spille ware,
 Ende eenen stert dus nederwaert
 Toter ander linien waert,
 Dats gheluc noch te goede,
- 280 Al duert een stic sijn aermoede.
 Eist oec dat eene linie comt,
 Van die men linien slevens noomt
 Dor den triangel, mids int plein,

- Dits van der redene trechte greyn
 285 Ende loep an die mediane,
 Daers groet gheluc bi te verstone;
 Ende so soe meerder vorder bijse
 Als hijs beghint, so hi meer rijse;
 Indien dat soe niet ne comt
 290 An die men tafellinie noomt,
 Loept soere in, so es texponeren
 Dat twiel sal haestelike keeren
 Ende maken keytivich als te voren;
 Wat hire toedoet, hets al verloren.
 295 Het es soe gheset sijn avonture,
 En doe die meester der nature
 Als voren in die prologhe staet
 Die wel boven naturen gaet,
 Dit moet sijn, wien lief, wien leyt.
 300 Es dese linie oec vorseit,
 Diet tgheluc sal bringhen toe,
 Diepe, onwijt, so eist lanc dertoe;
 Alsoe meer mindre ende dwine
 So meer naken die termine.
- 305 Nu willic vort doen besouc
 Te sprekene van den andren houc,
 Die maect, na minen verstone,
 Basis, den stipere, ende mediane
 In die palme ten vingre waert.
 310 Als hem een cruce ten houke baert,
 Sodat eene linie gaet anscine
 Van mediane an tafellinie,
 Ende metten stiper die dorslaet
 Of anders eene die se dorgaet,
 315 Des cruceen plein bescauwe ane.
 Es tminste quaertier ter mediane,

- So bediedet eer of late
 Sonderlinghe vreese van water;
 Eist hoec meere, daerup mect,
 320 Dan tander quaertier dat overtrect,
 So eist van brande tbediet;
 Ende, als mer ij of meer siet,
 So eist scande ende lachter.
 Merct hoe menighe linie achter
 325 Slecht comen, die dan ghaen
 Tusschen tafellinie ende mediane,
 Also vele, na den brieve,
 Staet die gheselschap van lieve
 Te hebbene, en si dattu verdwaset
 330 Dijn lijf ende die doot verhaest;
 Weder datti vroomt of noest,
 Keere dijn aensichte int oest
 Ter sonnen upganc, dats beghin;
 Cleene ende nauwe, merct den sin,
 335 Die brinct geluc, dat es tbediet,
 Grouf ende lanc, dats al verdriet.
 Eene cleene linie oec, die slecht
 Gaet tusschen tween principale echt
 Sonder cruce, ende wi dan sien
 340 Dat soe haer deelt in tween, in drien,
 Tghetal van linien dat si vinden
 Sal tghetal sijn van den kinden.
 Hevestu die linien die bedieden,
 Di gheselschap van den lieden;
 345 Dwinen, es leden of sciere vergangen;
 Even wijt, dat es toevanghen
 In midden, beneden ende boven;
 Dus willic Galiene gheloven.
 Maer leeke ende ander savetiere
 350 Slaenre naer ende visieren

Als die blende doet na tey
Dit Piter Heyne ende Mem Ley.

- Nu eist vort tijt, na den bouken,
Te sprekene van den derden houke
355 Die den aarme loept al bi.
Die stiper, basis triangeli,
Ende linie slevens, daer formeren,
Ende daer ict of liet eden eeren.
Nu merct er wel up, ende besouct,
360 Of scerp boven comt die houc,
Daer hute spruten, dat besie,
Roedekine vele, eene of drie,
Of meer, ende die versceeden gaende,
Dats, als ic heden eer vermaende,
365 Siecte van groten onwille.
Staet die houc oec al stille
Ende hute ne gheeft cleene no groet,
Dats onversiene doot;
Die spille ende stert, als es vorseit,
370 Dats groet gheluc ende weildicheit;
Als dobbel crucen oec hem baren
Ten cante waert, ende si dan varen
Messelic seins, deen vor den andren,
Dats al in wiltheden wandelen;
375 Heelen houc, die crucen die van haer gaen
Mede echt an die mediaen,
So sal hi bi naturen mede
In leste doch houden stede.
Alsoe oec die stipere tenigher tijt
380 Dor die linie slevens lijt
Ende dan cort daer neemt den keer
In dese, daer soe af sciet eer
Ende achter an, merct daer na;

- Als die crom R van der
 385 Of die crom R doet an die L,
 Dats beswaert, dat weet ic wel,
 Water laden of van kinde.
 Als wi in den cirkel vinden
 Eene linie bi linie slevens
 390 Lopende, ende hoec benevens
 Der medianen tusschen beeden
 Die den cirkel wille sceeden,
 Es soe wijt, lanc ende groet,
 Dats wesen in onghenouchten groet
 395 Dor den stiper ij mediane,
 Daers slaven zeere bi te verstane,
 In onrusten leedende den tijt,
 Bedruet herte sonder delijt;
 Als die mont grijnt ende lacht,
 400 Terte es datter cleene up hacht.
 Twee stipers dor eene mediane,
 Dats verkeert mede te verstane
 Van linien, ende int bediet
 Gheluc ende heere, daer men toe siet
 405 Wassende ende der lieder gratie.
 Staende oec in des triangles spacie
 O en O, eene of meer oec mede,
 Dats groete omoedichede.
 Nemeer dat ics bescreven vant
 410 Van den triangel van der hant
 Int bouc, dat ic hebbe ghesien
 Van den meester Galien;
 Pytagoras seit oec dieghelike,
 Die vinder eerst was van musike.
 415 Nu hoert, ic wille mi vort merghen
 Te sprekene van des vinghers bergen,

- Die vor elken vingher ghaen
 An indexberch willicet bestaen,
 Dats die den dume naest staet.
- 420 Als in den berch die vor hem gaet
 Comt eene linie gheraect
 Uten houke, die heeft ghemaect
 Linie slevens ende mediane,
 Ende brinct ghelijc eere vane
- 425 Of een scavoet, daers bi vonden
 Groet gheluc altoes in sonden;
 Verdwinen, dats gherne leden
 Of jeghenwordich tallen steden;
 Sonder tafellinie alleene,
- 430 Merct of comt een ander cleene
 Daer een scilt ten hende baert
 Ende tscarpe brinct ten vingre waert
 Of een cruce, dats al bloet
 Met wapene eene zware doot;
- 435 In den berch een alve mane,
 Es delven levende bi te verstane;
 An sberges voet, merct oec een deel,
 Gaet daer eenen rinc, alf of gheel,
 Die van den berghe sceet met gane
- 440 Den houc van stiper ende mediane,
 Of die heeft vorscreven linien,
 Dats uten lande tsine verdreven;
 Comt oec eene die niet verdwine
 Tusschen mediane ende tafellinie,
- 445 Ende dan deelt in ij of mee,
 Dats vele dolen bi der zee,
 Harde avonture in sorghe, in anxten.
 Nu keeric vort up den lanxsten,
 Die tlatijn heet medicus,
- 450 Dats middelste ghenoomt aldus;

- Want an elke side si twee
 Dats te hangghene zeere ghevee;
 Esser oec met dan eene cleene
 Linie, dats aermoede alleene;
 455 Heefsture oec linie gheene,
 Ende die stipere comt alleene
 Daerin, dats beteekent mede
 Groete verwoediche aestichede;
 Pointkine cleene es vele quader,
 460 Bi naturen eist een verrader.
 Als hoec an tsfingers wortel cleven
 Clene linien, ende si weven
 Al in een, dat es oec mede
 Van live suver reinichede.
 465 Tusschen den groeten enten cleenen
 Staet anticlarius, die wi meenen
 Die goutdragher mach bedieden;
 Medicus nomen vele lieden,
 Want hi die reinste pleecht te sine,
 470 Maer, na den rechten latine,
 Heet hi met redenen bet aldus
 Goutdraghere, dats auriclarius.
 Over therte lopen ij adren
 Die in den vingre oec vergadren,
 475 Ende tgout es tedelste mineer
 Uter adren, daer therte meer
 Up verblijt ende staerct;
 Bi deser redenen, so merct,
 Mach hi wel gouddragher wesen,
 480 Want tgout therte doet ghenesen
 Van rauwen ende verlicht die pine.
 Waren oec die adren sine
 Ontset ende een deel testoort,
 Droughe hi tgout, het gave confoort

- 485 Ter herten ende ten adren binnen,
 Mids haren boden der ij sinnen
 Bevolen sien diet haere toedraghen.
 Nu willic van den berghe ghewaghen
 Als ute sinen berghe comt
- 490 Basis, die men stiper noomt,
 So verre neder, dat es scamp
 Of teekijn van sonderlingher ramp;
 Een cruce aldaer es teekin mede
 Van sonderlingher ghetrauwichede;
- 495 Eene alve mane, merc ende besie,
 Traghe int herte beteekent die;
 Een linie alleene, hieran leert,
 Die nederwaert alleene keert,
 Dats groete begrijp in aestichede;
- 500 Ende, esser ij of mee mede
 Ende deen an den andren comt niet,
 So es te vaster mee tbediet;
 Keere si in een, dats dat hem steet
 Daerof te commene oec groet leet.
- 505 Auriclarius es, die wi meenen
 Dalre nedersten, den cleenen
 Die men oec vingher nomt;
 Alse slecht uten berghe dan comt,
 Merct tghetal wel van den linien
- 510 Leden, dat es die verduenen scinen:
 Dander bedieden tallen stonden
 Tghetal alleen van oeftwonden;
 Crucen, hoe dat elc daer stoede,
 Sijn beteekent al te goede;
- 515 Pointkine, die bedieden mede
 Sweeren of quaethede in die lede.
 Nemmeer dats ics bescreven vant,
 Ic keere ten kante van der hant.

- Als in den berch comt ghestrect
 520 Van tafellinie, hierup mect,
 Eene linie ofte tween
 Of meer, ende dan werden een,
 Maecsi een cruce dan besloten,
 Dats elfsrasen ende doten;
 525 Upt tslechte cruce, oec soe lye,
 Toecommende frenesie;
 Alve maenkine in den cant,
 Dats toverie, dat verstant;
 Hanenvoeten, oft waren sporen,
 530 Die heeft die zuverhede verloren;
 Alve crucen in den cant mede,
 Dat es der zuver reynichede;
 Beede te samen, of hijt brochte,
 Dats verloren int ghedochte,
 535 Metten wille ende niet in daden
 Dats te merkene al in quade.
 Als hoec eene linie comt
 Ute levenslinie vornoot,
 Ende eene of mee ute mediane,
 540 Die hem dan helsen in den gane
 Of in crucen dan verwandelen,
 Trecht eeniçh steert van hem versceeden;
 Tes cants berghe van hem beeden
 Al hute, dats teeken mede
 545 Sterven in keytivichede;
 Tackede, daers beteekent inne
 Doch goede bedochticheit van sinne.
 Nemmee en vandix tesen male
 Bescreven in latijnscher tale,
 550 Daeromme so willicet nederlegghen.
 Vele dwase lieden segghen

- Dat men den mannen in elc lan
 Sien sal in die rechter hant,
 Ende in die luchter twijf besien
 555 Hierjeghen so seit Galien
 Dat men wiven ende mannen al
 Meest in die rechter sien sal,
 Ende men wel in beeden siet;
 Ende eist dat si danne scillen yet,
 560 So sal men an die rechter loeren;
 Als beede die handen concorderen,
 So sal tbediet te vaster bliven;
 Dits beide van mannen ende van wiven.
 Dits nature, bi Gods consente;
 565 Al wisent dus die elemente,
 Hi maecht verkeeren, diet al maect;
 Dats dieghone die altoes waect
 Ende alle herten binnen kent,
 Dats een God omnipotent,
 570 Die middel weet, beghin ende hende;
 Hi moet ons na dit erdschs ellende
 Enten *Pape van den Hamme*
 Bescermen van der elscher vlamme,
 Diet in rijmme slecht keerde
 575 Also alst hem exponeerde
 Meester *Jan van Gheldunen*,
 Dattire coenlike wel up stunen,
 Ende meester *Claro van Abbenkinde*
 Diet hem beede daden vinden.
 580 Dus es ghehent *Cyromanchie*
 Gheloeft si die Maghet Marie!